

АНАЛІЗ КЛАСИЧНОЇ ТА ЧАНДЛЕРІВСЬКОЇ КОНЦЕПЦІЙ ЩОДО ТЕОРІЇ ВИТРАТ У ДОВГОСТРОКОВОМУ ПЕРІОДІ

©2023 КЛИМОВА С. О., ЯЦИНА В. В.

УДК 657.471
JEL: A19; B49; D23; L29; L69; M21

Климова С. О., Яцина В. В. Аналіз класичної та чандлерівської концепцій щодо теорії витрат у довгостроковому періоді

Метою статті є дослідження класичної та чандлерівської концепцій щодо теорії витрат у довгостроковому періоді та визначення їх відмінностей. Виходячи із сучасних реалій підвищення ролі нових технологій і їх впливу на конкурентоспроможність підприємств у статті доводиться необхідність впровадження нового виду витрат – «одноразових». Розкривається інноваційна сутність цих витрат, що дає можливість розглядати одноразові витрати як такі, що відповідають інтенсивному напрямку розширення виробництва, а також відокремити їх від умовно-постійних і змінних витрат. Також розглядається можливість впливу одноразових витрат (як витрат, пов'язаних із придбанням або розробкою нових технологій) на ефект масштабу. Доводиться, що саме розподіл одноразових витрат на обсязі продукції дає можливість підприємству набагато швидше досягти позитивного ефекту масштабу та мінімізувати свої витрати. Показано, що синергетичний ефект є важливою складовою в стратегічному управлінні та розвитку бізнесу, але він також може мати негативний характер у випадку, коли взаємодія факторів призводить до негативного впливу або посилює небажані наслідки. У статті зазначається причина відсутності негативного ефекту масштабу в чандлерівській концепції, чим пояснюється прагнення багатьох підприємств до об'єднань. Це прагнення також пояснюється існуванням постійних і змінних витрат у довгостроковому періоді в концепції Чандлера, на відміну від класичної теорії, де в довгостроковому періоді існують тільки змінні витрати. Розглядається можливість у подальшому визначити та застосовувати оптимальну структуру та швидкість зміни одноразових і умовно-постійних витрат на одиницю продукції з метою підвищення ефективності виробництва та конкурентоспроможності підприємств.

Ключові слова: умовно-постійні витрати, одноразові витрати, синергетичний ефект, позитивний і негативний ефект масштабу, конкурентоспроможність підприємства.

Бібл.: 8.

Климова Світлана Олегівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри загальної економічної теорії, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Кирпичова, 2, Харків, 61002, Україна)

E-mail: voloncevichsveta@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0041-6845>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/GZZ-9283-2022>

Яцина Вікторія Валентинівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри загальної економічної теорії, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Кирпичова, 2, Харків, 61002, Україна)

E-mail: vityatsina@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4440-976X>

UDC 657.471
JEL: A19; B49; D23; L29; L69; M21

Klymova S. O., Yatsyna V. V. Analyzing the Classical and Chandler's Conceptions of the Cost Theory in the Long Run

The aim of the article is to study both the classical and Chandler's conceptions regarding the cost theory in the long run and determine their differences. Proceeding from the current realities of increasing the role of new technologies and their impact on the competitiveness of enterprises, the article proves the need to introduce a new type of costs – «one-time» costs. The innovative essence of these costs is disclosed, which makes it possible to consider one-time costs as those that correspond to the intensive direction of expansion of production, as well as to separate them from conditionally fixed and variable costs. The possibility of the impact of one-time costs (as costs associated with the acquisition or development of new technologies) on the scale effect is also considered. It is proved that it is the distribution of one-time costs on the volume of production that allows the enterprise to achieve a positive scale effect much faster and minimize its costs. It is shown that the synergistic effect is an important component in strategic management and business development, but it can also be negative in the case when the interaction of factors leads to a negative impact or increases undesirable consequences. The article notes the reason for the absence of a negative scale effect in the Chandler's conception, which explains the desire of many enterprises to merge. This desire is also explained by the existence of fixed and variable costs in the long run in Chandler's conception, in contrast to the classical theory, where there are only variable costs in the long run. The possibility of further determining and applying the optimal structure and rate of change of one-time and conditionally fixed costs per unit of production in order to improve the efficiency of production and competitiveness of enterprises is considered.

Keywords: conditionally fixed costs, one-time costs, synergistic effect, positive and negative scale effect, competitiveness of enterprise.

Bibl.: 8.

Klymova Svitlana O. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of General Economic Theory, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (2 Kyrpichova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: voloncevichsveta@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0041-6845>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/GZZ-9283-2022>

Yatsyna Viktoriia V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of General Economic Theory, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (2 Kyrpichova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: vityatsina@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4440-976X>

Становлення та розвиток промислового виробництва є необхідною умовою формування високого добробуту нації. На сучасному етапі розвитку даного процесу найважливішим завданням керівництва підприємства стає забезпечення конкурентоспроможності виробленої продукції. Одним із головних напрямків діяльності для виконання цього завдання є ефективне управління витратами.

Пошук ефективного методу управління витратами є найважливішим етапом на шляху підвищення прибутковості й ефективності роботи підприємств, забезпечення їхньої стабільності в умовах ринку, розширення можливостей внутрішньовиробничої реструктуризації відповідно до змін ринкової кон'юнктури.

Питання управління витратами розглядалися багатьма провідними зарубіжними та вітчизняними економістами. За визначенням В. Дерія, витрати підприємства – це повністю або частково використані у процесі господарсько-фінансової діяльності підприємства запаси, необоротні активи, трудові й інтелектуальні ресурси, а також зменшення (погашення) зобов'язань підприємства перед бюджетом, кредиторами та іншими юридичними і фізичними особами [1]. Витрати виробництва, на думку Нассау Вільяма Сеніора, представника англійської школи політичної економії, включають два елементи – працю і капітал. Вони є першим кроком до кількісного прояву вартості у процесі обміну, хоча недоступність і корисність блага суттєво впливають на його оцінку [2]. Сутність витрат із позицій логістичної теорії – це витрата енергії та тільки енергії, у тому числі інтелектуальної та фізичної енергії людини. На практиці ці витрати виявляються у вигляді цілеспрямованого й упорядкованого руху та використання деяких обмежених ресурсів: капіталовкладень, основних і оборотних фондів, природних багатств [3].

Класична економічна теорія припускає, що витрати підприємства в короткостроковому періоді поділяються на постійні та змінні. У рамках цієї ж теорії в довгостроковому періоді постійних витрат не існує, усі витрати стають змінними.

Нагадаємо, що в довгостроковому періоді крива середніх загальних витрат (АТС) для окремої фірми складається із відрізків кривих короткострокових (АТС) стосовно до різних розмірів підприємства. При цьому зниження довгострокових АТС говорить про дію позитивного ефекту зростання масштабів виробництва, що виникає в силу спеціалізації праці та управлінського персоналу, більш ефективного використання капіталу та відходів (наприклад, виробництво побічних продуктів великим підприємством). Усі ці фактори впливають на зниження витрат виробництва одиниці продукції [4]. Так, збільшення витрат (залучення ресурсів) на 10% приводить до зростання виробництва, наприклад на 20%.

Зростання довгострокових АТС говорить про дію негативного ефекту зростання масштабів виробництва, що виникає в силу розростання ієрархічного апарату, проблем обміну інформацією, бюрократичної тяганини на великому підприємстві та іншого. Це призводить до зниження ефективності та зростання АТС. Так, збільшення всіх ресурсів на 10% призводить до менш пропорційного зростання обсягів виробництва, наприклад тільки на 5%.

Таким чином, багато досліджень у цій галузі присвячено аналізу постійних, змінних, а також загальних витрат на одиницю продукції. Але на наш погляд, доцільно було б ще розглянути вплив одноразових витрат на конкурентоспроможність підприємств, оскільки саме ці витрати пов'язані з придбанням або розробкою нових технологій, і швидкість їхнього розподілу на обсязі виробництва є яскравим маркером ефективності роботи підприємства.

Метою роботи є аналіз двох концепцій (класичної та чандлерівської) щодо теорії витрат у довгостроковому періоді та, виходячи із сучасних реалій підвищення ролі нових технологій і їх впливу на конкурентоспроможність підприємств, доведення необхідності впровадження нового виду витрат – «одноразових».

Питаннями економії на масштабах виробництва, становлення та розвитку великих підприємств займався відомий американський вчений Альфред Д. Чандлер. Він вважав, що «економія на масштабах виробництва залежить одночасно від трьох складових: від розмірів підприємства, його виробничих потужностей і від швидкості – інтенсивності, з якою ці потужності використовуються» [5]. Концепція Чандлера щодо витрат у короткостроковому та довгостроковому періодах багато в чому відрізняється від класичної теорії. Класична теорія, виходить з того, що в довгостроковому періоді не існує постійних витрат, а отже, при зростанні розмірів підприємства не може бути й їхнього зниження в розрахунку на одиницю продукції. Вона стверджує, що середні постійні витрати знижуються по мірі зростання ступеня завантаження підприємства, але не реагують на зміну розмірів фірми. Таким чином, дана теорія не вбачає у збільшенні розмірів підприємств можливості зниження середніх постійних витрат і, на основі цього, переваг великих підприємств.

Чандлер же пов'язує зниження АТС саме зі зростанням підприємства, але за умови достатнього завантаження його виробничих потужностей [5]. Він намагається пояснити феномен великого підприємства існуванням постійних витрат (або так званих квазі-постійних витрат) саме в довгостроковому періоді.

Наприклад, багатьом підприємствам необхідно витратити величезну суму грошей одноразово, тобто ці витрати будуть мати саме фіксований характер навіть у довгостроковому періоді. Так, витрати на

НДДКР в умовному періоді роблять один раз. Їх не доведеться повторювати незалежно від того, скільки надалі буде зроблено продукції, і навіть від того, чи будуть для її випуску побудовані нові цехи та заводи... Скорочення цих «квазіпостійних» витрат по мірі зростання підприємства дозволяє йому отримувати синергетичний ефект і оптимізувати структуру своїх витрат, що в подальшому приводить до підвищення його конкурентоспроможності. Власне цим Чандлер і пояснює феномен великого підприємства, а також прагнення багатьох корпорацій до об'єднання.

Синергетичний ефект є важливою складовою в стратегічному управлінні та розвитку бізнесу, оскільки він допомагає розуміти взаємодію та можливості, що виникають при поєднанні ресурсів та зусиль [6]. Саме розподіл постійних витрат на обсязі виробництва приводить до появи синергетичного ефекту. Позитивний синергетичний ефект проявляється, коли взаємодія двох або більше факторів приводить до результату, який є більшим, ніж просте сумування окремих внесків цих факторів. Іншими словами, коли комбінація ресурсів або дій приводить до більшого впливу або результату, ніж просте сумування окремих частин.

Але негативний синергетичний ефект також можливий [7; 8]. Він може мати місце, коли взаємодія факторів призводить до негативного впливу або посилює небажані наслідки. Наприклад, коли небезпечні чинники взаємодіють між собою, можуть виникнути побічні ефекти або підсилення ризиків. Негативний синергетичний ефект може бути пов'язаний з такими причинами:

- 1) Компанії мають суттєві культурні відмінності, такі як різниця у стилі управління, цінностях, корпоративній культурі тощо, це може спричинити конфлікти та перешкоди в об'єднанні.
- 2) Об'єднання призводить до зближення компаній, які мають конфліктні інтереси, наприклад у сфері ринкової позиції, розподілу ресурсів або керівництва.
- 3) Інтеграція процесів, систем і культур може вимагати значних зусиль і часу. Якщо інтеграція відбувається повільно або неефективно, це може призвести до розколу, непорозумінь і погіршення продуктивності.
- 4) Об'єднання компаній може призвести до перебудови організаційної структури та змін у команді управління. Якщо ключові таланти вирішають покинути компанію через незгоду з об'єднанням або невпевненість у майбутньому, це може негативно вплинути на діяльність компанії.

І саме в існуванні позитивного та негативного ефектів масштабу полягає відмінність класичної та чандлерівської концепції щодо теорії витрат. Класична концепція витрат наполягає на існуванні не-

гативного ефекту масштабу. Так, коли компанія стає настільки громіздкою, ускладнюється її реакція на ринкові зміни, процес передачі інформації від однієї управлінської ланки до іншої стає складним. Таким чином, вона стикається з тим, що її витрати на одиницю продукції починають зростати, попри те, що обсяги виробництва збільшуються. Класична теорія не приймає існування постійних витрат у довгостроковому періоді та розглядає розподіл постійних витрат на обсязі випуску продукції для окремо взятого розміру підприємства у визначений короткостроковий період, покладаючись, що в наступному короткостроковому періоді розподіл вищенаведених витрат буде припадати на ще більший обсяг випуску продукції, поки діє позитивний ефект зростання масштабів виробництва, а відповідно, АТС порівняно з попереднім періодом будуть нижчими.

Чандлерівська ж концепція ґрунтується на існуванні постійних витрат у довгостроковому періоді та можливості безмежного зростання підприємства, ігноруючи негативний ефект збільшення масштабів виробництва [5]. Виникнення негативного ефекту масштабу, згідно з чандлерівською концепцією, не може відбутися, оскільки в довгостроковому періоді існують так звані квазіпостійні витрати, що здатні розподілятися на обсязі продукції, що виготовляється, як завгодно довго.

Вважаємо, що ці різночитання можна пояснити тим, що чандлерівська концепція під квазіпостійними витратами має на увазі переважно одноразові витрати підприємства. Дійсно, у сучасному світі з прогресивним зростанням технологій, роль квазіпостійних витрат настільки велика, що по-новому постає питання про прийнятність існуючої класичної системи класифікації витрат. Процеси інтегрування підприємств відбуваються переважно з метою зниження саме квазіпостійних витрат. Саме в тих галузях, де велика роль квазіпостійних витрат, спостерігаються процеси концентрації. Так, наприклад, в автомобільній галузі можна спостерігати скорочення числа незалежних виробників. Як мотив вказується прагнення одержати доступ до збутової мережі іншого партнера та фінансування розробок нових модельних рядів. Саме це дозволяє підприємствам розподіляти квазіпостійні витрати на більшому обсязі продукції та скорочувати АТС.

Класична концепція, намагаючись пояснити позитивний ефект масштабу, оперує не стільки одноразовими, скільки умовно-постійними витратами (FC), (ці витрати не мають одноразового характеру, а повторюються час від часу по мірі розширення підприємства, наприклад витрати на рекламу, витрати, пов'язані з утриманням управлінського апарату, покупкою додаткового устаткування, орендою додаткових приміщень, найманням додаткових працівників тощо). У цьому і полягає основна різниця в

концепціях. Саме тому класична теорія сприймає негативний ефект зростання масштабів виробництва, а чандлерівська – ні.

Досліджуючи ці два підходи, ми вважаємо, що негативний ефект масштабу все ж таки можливий через перевищення швидкості зростання середніх умовно-постійних витрат над швидкістю розподілу одноразових на обсязі продукції.

Отже, одноразові витрати (ОС) – це ті витрати, які відповідають інтенсивному напрямку розширення виробництва. Вони містять у собі: проведення НДДКР, придбання та впровадження нових технологій, нового обладнання, що дозволяє знизити собівартість виробів, застосування більш ефективних систем у сфері маркетингу, менеджменту та фінансів.

Зміна умовно-постійних витрат, на наш погляд, носить більш екстенсивний характер (не пов'язана із застосуванням нових технологій). До них належать:

- ✦ поза виробничі витрати (на підтримку складів, представницькі витрати, заробітна плата поза виробничих працівників, збут, реклама тощо);
- ✦ витрати на управління (оплата послуг зв'язку, обчислювальних центрів, оплата консультаційних, аудиторських, інформаційних послуг, утримання й обслуговування технічних засобів управління, утримання працівників управлінського апарату, експлуатаційні витрати з утримання будинків, споруд, витрати на відрядження та інше);
- ✦ виробничі витрати (утримання й експлуатація устаткування, утримання лабораторій, знос оснащення й інструментів спеціального призначення, втрати від технічно неминучого браку, витрати на гарантійний ремонт тощо).

Тобто умовно-постійні витрати містять у собі ті витрати, що не належать до змінних та одноразових.

Але основним ключовим моментом тут є те, що в сучасному світі, з підвищенням ролі технологій, прагненням підприємств до інтеграції, – одноразові вкладення підприємств настільки величезні, що умовно-постійні витрати порівняно з ними в деяких випадках просто мізерні. Саме тому вони не враховуються Чандлером. Наприклад, якщо взяти фармацевтичну промисловість, то тут традиційна економія на масштабах виробництва незначна, але вплив квазіпостійних витрат суттєвий (не потрібно гігантське технологічне обладнання, оскільки оптимальні масштаби виробництва в галузі малі, потреба в ліках навіть всієї Землі досягається кількома тонами діючої речовини). А ось квазіпостійні витрати на розробку цього препарату будуть значними.

Дійсно, класична концепція в деяких випадках не може пояснити відсутність негативного ефекту масштабу. «Щодо реальності негативного ефекту

масштабу, серед економістів маються деякі розбіжності. Декому здається, що саме існування та подальше зростання таких гігантських корпорацій, як General Motors, AT&T і ExxonMobile кидають тінь сумніву на цю концепцію» [4].

Погляди Чандлера базувалися на тому, що поглинання та поєднання компаній є стратегічними рішеннями, які корпорації приймають для досягнення конкурентних переваг, збільшення ринкової сили та зростання. Він досліджував роль цих процесів у формуванні та розвитку великих корпоративних структур, а також їх вплив на економіку загалом. Він визнавав, що поглинання та поєднання компаній можуть мати різні наслідки. З одного боку, вони можуть створювати позитивні економічні синергії, сприяючи оптимізації виробничих процесів, спільному використанню ресурсів та підвищенню ефективності. З іншого боку, вони можуть створювати проблеми, такі як концентрація ринку та зниження конкуренції.

Дослідження Чандлера дали вагомий внесок у розуміння ролі та впливу поглинань і поєднань компаній у сучасній економіці. Його теорії та концепції використовуються економістами та дослідниками досі для аналізу корпоративних структур і стратегій. Важливо також звернути увагу на те, що при дослідженні ефекту масштабу класична теорія витрат більшою мірою апелює до зовнішніх витрат, тоді як чандлерівська – до внутрішніх.

Чандлерівська концепція розглядає зміну структури підприємства як реакцію на зміну стратегії, яка може бути пов'язана зі збільшенням позитивного ефекту масштабу завдяки розподілу квазіпостійних витрат на обсязі випуску продукції, і як наслідок, зниженні загальних витрат на одиницю продукції. Таким чином у підприємства є альтернативні варіанти задіяння існуючих резервів, і воно намагається обрати той варіант, де воно зможе максимально задіяти ці резерви. Тобто чандлерівській підхід більше базується на використанні економічних витрат з метою їх зменшення і більш ефективного задіяння економічних резервів.

Класична концепція розглядає досягнення позитивного ефекту масштабу більшою мірою з позиції зменшення зовнішніх (бухгалтерських витрат). Так, нею розглядаються такі основні фактори, що впливають на зменшення собівартості продукції:

1. Поліпшення використання засобів праці (основних фондів).
2. Поліпшення використання предметів праці (оборотних фондів і оборотних коштів).
3. Поліпшення використання самої праці.
4. Поліпшення організації виробництва, праці та управління.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи вищезазначене, можна побачити різночитання стосовно теорії витрат за класичного

та чандлерівського підходах. На думку авторів, ці відмінності полягають у такому.

1. Чандлерівська концепція виходить із існування квазіпостійних витрат у довгостроковому періоді. Це витрати, які скоріш мають одноразовий характер і які з інтенсивним використанням нових технологій в наш час повинні бути включені до загальноприйнятої класифікації витрат. Класична концепція, намагаючись пояснити позитивний ефект масштабу, оперує не стільки одноразовими, скільки умовно-постійними витратами (ці витрати не мають одноразового характеру, а повторюються час від часу по мірі розширення підприємства, наприклад витрати на рекламу, витрати, пов'язані з утриманням управлінського апарату, покупкою додаткового устаткування, орендою додаткових площ, найманням додаткових працівників тощо).

2. Чандлерівська концепція заперечує існування негативного ефекту масштабу, наводячи багато прикладів підприємств, які зацікавлені в об'єднаннях і поглинаннях. Класична теорія припускає його існування, пояснюючи нездатність підприємства вчасно реагувати на ринкові зміни через свій великий розмір.

3. Класична концепція, розглядаючи питання зменшення загальних витрат на одиницю продукції в довгостроковому періоді, більш апелює до зовнішніх (бухгалтерських) витрат, тоді як чандлерівська концепція – до економічних витрат з метою їх зменшення та більш ефективного задіяння економічних резервів.

Таким чином, на базі синтезу традиційного та чандлерівського підходів до питання щодо витрат підприємства в довгостроковому періоді, ми вважаємо, що у зв'язку зі збільшенням ролі нових технологій є доцільним увести нову систему класифікації витрат залежно від швидкості зміни стосовно обсягу випуску з виділенням в окрему категорію одноразових витрат як витрат, що відповідають інтенсивному напрямку розширення виробництва (проведення НДДКР; придбання та впровадження нових технологій, нового обладнання, що дозволяє знизити загальні витрати на одиницю продукції; застосування більш ефективних систем у сфері маркетингу, менеджменту і фінансів). Ми вважаємо, що в довгостроковому періоді можна виділити: одноразові, умовно-постійні та змінні витрати. Дана класифікація витрат необхідна для дослідження кожної зі статей витрат у динаміці та визначення їхнього оптимального співвідношення.

Конкретизація поняття «одноразові витрати» на основі розкриття інноваційної сутності цих витрат дає можливість розглядати одноразові витрати саме як витрати, які відповідають інтенсивному напрямку розширення виробництва, відокремити їх від умовно-постійних і змінних витрат, визначити їхній вплив на умовно-постійні витрати та здійснити політику оптимізації структури швидкостей зміни цих витрат.

Отже, застосування в існуючій класифікації витрат поняття одноразових витрат вкрай важливо для

аналізу діяльності підприємств у довгостроковому періоді. Це дозволить визначити оптимальну структуру співвідношення швидкостей зміни відповідних витрат на одиницю продукції, яка дасть можливість підприємствам підвищити свою конкурентоспроможність. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Дерій В. Термін «витрати» та його трактування для потреб обліку і контролю. *Галицький економічний вісник*. 2010. № 1. С. 154–160. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/605/2/TNTUB_2010_v26_No1-V_Deriy-The_term_costs_and_its_treatment_for_accounting__154.pdf
2. Бутинець Ф. Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. Вип. 1. С. 11–18. URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3168/2.pdf>
3. Минко Л. М., Коротуха К. М. Методи управління логістичними витратами. *Ефективна економіка*. 2016. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4750>
4. McConnell C. R., Brue S. L., Flynn S. M. *Economics: Principles, Problems, and Policies*. 18th Edition. McGraw-Hill Companies, 2021. P. 154–176.
5. Chandler A. D. Jr. *The Visible Hand. The Managerial Revolution in American Business*. Cambridge. Mass, 1977. P. 281–283.
6. Xin Mei, Yun-Mei Li, Yang Hu, Yong-Cheng Zhu. Evaluation on the Synergistic Effect of Production, Sales and R & D after Enterprise's M & A. In: *Proceedings of the 2015 International Conference on Management Science and Management Innovation*. 2015. DOI: 10.2991/msmi-15.2015.37.
7. Чернецька О. В. Сутність та значення синергетичного ефекту в системі управління на підприємстві. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2014. Вип. 2. С. 762–765. URL: <http://global-national.in.ua/archive/2-2014/157.pdf>
8. Підвальна О. Г., Козьор Н. О. Синергійний ефект в менеджменті. *Ефективна економіка*. 2013. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1865>

REFERENCES

- Butynets, F. F. "Vytraty vyrobnytstva ta yikh klasyfikatsiia dlia potreb upravlinnia" [Production Costs and Their Classification for Management Needs]. *Problemy teorii ta metodologii bukhgalterskoho obliku, kontroliu i analizu*, iss. 1 (2012): 11-18. <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3168/2.pdf>
- Chandler, A. D. Jr. *The Visible Hand. The Managerial Revolution in American Business*. Cambridge. Mass, 1977.
- Chernetska, O. V. "Sutnist ta znachennia synerhetychnoho efektu v systemi upravlinnia na pidpriemstvi" [The Essence and Meaning of a Synergistic Effect in the Management of the Enterprise]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, iss. 2 (2014): 762-765. <http://global-national.in.ua/archive/2-2014/157.pdf>
- Deriy, V. "Termin «vytraty» ta yoho traktuvannia dlia potreb obliku i kontroliu" [The Term "Costs" and Its Interpre-

tation for Accounting and Control Purposes]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, no. 1 (2010): 154-160. https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/605/2/TN-TUB_2010_v26_No1-V_Deriy-The_term_costs_and_its_treatment_for_accounting__154.pdf

McConnell, C. R., Brue, S. L., and Flynn, S. M. *Economics: Principles, Problems, and Policies*. McGraw-Hill Companies, 2021.

Myenko, L. M., and Korotukha, K. M. "Metody upravlinnia lohistychnymy vytratamy" [Management Methods

of Logistics Costs]. *Efektivna ekonomika*, no. 1 (2016). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4750>

Pidvalna, O. H., and Koziar, N. O. "Synerhiyni efekt v menedzhmenti" [Synergistic Effect in Management]. *Efektivna ekonomika*, no. 3 (2013). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1865>

Xin, Mei et al. "Evaluation on the Synergistic Effect of Production, Sales and R & D after Enterprise's M & A". In *Proceedings of the 2015 International Conference on Management Science and Management Innovation*, 2015. DOI: 10.2991/msmi-15.2015.37

UDC 336.647

JEL: D24; G31; G32

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-10-232-239>

THE THEORETICAL ASPECTS OF THE COMPANY'S CAPITAL STRUCTURE

©2023 KOLIESNICHENKO A. S., BILGEN S.

UDC 336.647

JEL: D24; G31; G32

Koliesnichenko A. S., Bilgen S. The Theoretical Aspects of the Company's Capital Structure

The article examines the concept of enterprise capital in view of the significant problems of the theoretical aspects of the capital structure. It is defined that the capital structure covers many aspects of not only financial, but also operational and investment activities. Theories of capital structure are considered. Four main theories are specified according to the evolution of the capital structure: the Modigliani and Miller theory, the peking order theory, the trade-off theory, and the agency theory. The authors substantiate such elements of the concept of capital structure of enterprise as: assets, debt, own funds, borrowed funds, profitability, financial sustainability, risk, financial reporting. On the basis of the carried out analysis of the main theoretical aspects of the capital structure of enterprise already studied by scientists, the most significant problems of formation of the optimal capital structure and the influence of age and size of enterprise on the construction of the structure are allocated. In addition, a separate role in the management of the company's capital structure is played by its financial and investment policy. The capital structure is a powerful indicator of the impact on the ratio of return on assets and equity, determines the system of coefficients of financial stability and solvency and, ultimately, forms the ratio of the degree of profitability and risk in the process of enterprise development. In accordance with the specified circumstances, the main directions of improving the capital structure of the company are formulated as follows: improvement of accounts receivable; improvement of accounts payable; price management in interaction with suppliers; cost reduction; segmentation and credit risk analysis. As a conclusion, it is noted that the most important task of companies is to determine the optimal capital structure of the enterprise and its most effective use in order to improve the efficiency of the enterprise as a whole.

Keywords: capital structure, capital structure theories, assets, debt, equity, borrowed funds, profitability, financial and investment policy.

Fig.: 2. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 20.

Koliesnichenko Anastasiia S. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Finance, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (2 Kyrpychova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: anastasihpi@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5007-9082>

Bilgen Selim – Master's Student, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (2 Kyrpychova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: bilgen.selim@emmb.khpi.edu.ua

УДК 336.647

JEL: D24; G31; G32

Колесніченко А. С., Білген С. Теоретичні аспекти структури капіталу компанії

У статті досліджено поняття капіталу підприємства з огляду на суттєві проблеми теоретичних аспектів структури капіталу. Визначено, що структура капіталу охоплює багато аспектів не лише фінансової, а й операційної та інвестиційної діяльності. Розглянуто теорії структури капіталу. Відзначено чотири основні теорії відповідно до еволюції структури капіталу: теорія Модільяні та Міллера, теорія ділового порядку, теорія торгівлі та теорія агентства. Обґрунтовано такі елементи поняття структури капіталу підприємства, як: активи, борг, власні кошти, позикові кошти, прибутковність, фінансова стійкість, ризик, фінансова звітність. На основі аналізу досліджених науковцями основних теоретичних аспектів структури капіталу підприємства виділено як найбільш суттєві проблеми формування оптимальної структури капіталу та вплив віку та розміру підприємства на побудову структури. Крім того, окрему роль в управлінні структурою капіталу компанії відіграє її фінансова та інвестиційна політика. Структура капіталу є потужним індикатором впливу на співвідношення рентабельності активів і власного капіталу, визначає систему коефіцієнтів фінансової стійкості та платоспроможності й у кінцевому підсумку формує співвідношення ступеня прибутковості та ризику в процесі розвитку підприємства. Відповідно до зазначених обставин сформульовано основні напрями поліпшення структури капіталу компанії: поліпшення дебіторської заборгованості; поліпшення кредиторської заборгованості; управління цінами у взаємодії з постачальниками; зниження витрат; сегментація та аналіз кредитного ризику. У підсумку зазначено, що найважливішим завданням компанії є визначення оптимальної структури капіталу підприємства та найбільш ефективного його використання з метою підвищення ефективності діяльності підприємства загалом.

Ключові слова: структура капіталу, теорії структури капіталу, активи, борг, власні кошти, позикові кошти, прибутковність, фінансова та інвестиційна політика.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 20.